

FIN-FSA
FINANSSIVALVONTA

Toimintakertomus 2019

2019
2019
2019
2019
2019

Sisällys

Johtajan katsaus	3
Finanssimarkkinoiden tila	7
Toimintaympäristön mukana muuttuva valvonta	11
Teemat 2019	
Selvitys keinoista ehkäistä kotitalouksien liiallista velkaantumista	15
Työkyvyttömyysriskin hallinta työeläkevakuutusyhtiöissä	17
Green Deal finanssivalvonnan näkökulmasta	19
Euroopan unionin pankkisääntely Baselin suositusten loppuunsaattamiseksi valmisteilla	21
Rahastojen likviditeettikysymykset	24
Tarkastusvaliokuntien toimintaa arvioitiin	26
Datan vastuullinen hyödyntäminen korostuu finanssialalla	27
Johto ja henkilöstö	29
Johtokunta	30
Johtoryhmä	32
Finanssivalvonta lyhyesti	34
Finanssivalvonnan strategia 2017–2019	36
Liitteet	
Valvottavien ja muiden maksuvelvollisten lukumäärä	37
Toimintakulut ja rahoitus	38
Määrätyt valvontamaksut	39
Toimenpidemaksut	40
Diaari	41

Johtajan katsaus

Suomen finanssisektorin tila on edelleen säilynyt vakaana. Silti sekään ei ole immuuni liiketoimintamallit haastaville kilpailuympäristön muutoksille, matalien korkojen tulosta rasittavalle vaikutukselle ja taloudellisen toimintaympäristön heikentymiselle.

Finanssivalvonta on uusinnut strategiansa vuosiksi 2020–2022. Uudessa strategiassa korostuu tarve suunnata valvontaa vastaamaan toimintaympäristön muutoksia. Finanssivalvonnan valvontakenttä on muuttunut yhä monimuotoisemmaksi. Se vaatii valvonnan tiukkaa priorisointia ja sen suuntaamista riskillisimpiin toimijoihin ja toimintoihin. Erityisinä osa-alueina strategiaan on sisällytetty digitalisaatio, ilmastonmuutos ja rahanpesun torjunta.

Otan esimerkin taloudellisen toimintaympäristön muutoksista. Euroopan järjestelmäriskikomitea (ESRB) on viimeisimmässä riskiarviossaan varoittanut riskien väärinhinnoittelusta. Pitkään jatkunut varallisuushintojen kasvu, sijoitukset epälikvideihin instrumentteihin sekä jo realisoituneet ongelmat rahastojen lunastuksissa ovat lisänneet eurooppalaisten valvojien huolta erityisesti rahastojen likviditeetin riittävydestä stressitilanteessa. Itse totesimme viimesyksyisen kiinteistörahastoja koskevan arvion perusteella, että suomalaisten kiinteistörahastojen tulisi parantaa arvostuskäytäntöjään ja likviditeetin hallintaansa. Rahastoilla ei ole kokemusta likviditeetin hyytymisestä heikossa markkinatilanteessa. Rahastojen likviditeetin valvonta onkin vuoden 2020 painopisteitämme. Epävarma markkinatilanne lisää entisestään asian merkittävyyttä.

Digitalisaatio, ilmastonmuutos ja rahanpesun estäminen korostuvat toiminnassamme

Digitalisaatio on muuttanut ja muuttaa finanssisektorin toimintalogiikkaa. Valvojan näkökulmasta tämä tarkoittaa, että valvojan tulee ymmärtää paitsi digitalisaation hyödyt liiketoiminnalle myös digitalisaatioon liittyvät riskit, koskivat ne sitten datan ja tekoälysovellusten käyttöä tai kyberriskejä. Viimeksi mainitussa viranomaisten välinen yhteistyö on välttämättömyys. Toisaalta valvojalla on myös toinen rooli: huoli finanssipalvelujen saatavuudesta. Samalla kun digitaaliset palvelut muuttuvat yhä helppokäyttöisemmiksi ja monimuotoisemmiksi, tulee muistaa, että joka viidennen suomalaisen digitaaliset taidot ovat heikot. Myös heidän palvelujensa saatavuus tulee turvata.

Ilmastonmuutoksen vaikutukset finanssisektorille ovat moninaiset. Rahoitusvakauden näkökulmasta on tärkeää huomioida valvottavien toiminnan arvioinnissa ilmastonmuutoksen ja ilmastopolitiikan vaikutukset valvottavien riskeihin. Valvojan työssämme olemme osallistuneet myös sen määrittelyyn, mitkä sijoitukset voidaan katsoa vihreiksi. On tärkeää pyrkiä ehkäisemään sijoitusten niin sanottua viherpesua samalla kun varmistetaan, että vähittäissijoittajilla on riittävät ja helposti ymmärrettävät tiedot sijoitusten vihreydestä. On myös tärkeää, että vihreitä investointeja ei edistetä toimijoiden pääomavaatimuksia helpottamalla, sillä pääomavaatimusten tulee olla tulevaisuudessakin riskiperusteisia. Kaiken kaikkiaan ilmastonmuutoksen vaikutukset valvottavien riskienhallintaan ja riskinottoon ovat merkittävät.

Kolmantena osa-alueena strategiassa on rahanpesun torjuminen. Eurooppalaiset ja erityisesti pohjoismaiset pankit ovat viime vuosina joutuneet kovan kritiikin kohteeksi laiminlyötyään monitorointivelvollisuutensa ja sallittuaan epämääräiset, massiiviset rahansiirrot. Finanssivalvontakin sai risuja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaan keskittyvältä toimintaryhmältä FATF:ltä (Financial Action Task Force) puutteellisesta rahanpesun estämisen valvonnastaan. Olemme ottaneet opiksemme ja vahvistaneet niin valvonnan resursseja kuin intensiteettiä. Valvonnan johtavana periaatteena on sen riskiperusteisuus, toisin sanoen valvonta tulisi kohdistaa niihin toimialoihin, joiden riski tulla

hyväksikäytetyksi rahanpesussa on suurin. Riskiperusteisuuden periaatteen tulisi koskea myös Finanssivalvonnan valvottavia. Niiden ei tule kohdistaa monitorointiaan vain ja pääasiassa helppoihin kohteisiin, kuten tavallisiin kuluttaja-asiakkaisiin.

Rahanpesun estämisen valvontaa ei kuitenkaan pystytä hoitamaan pelkästään kansallisin valvontatoimenpitein. Koska rikollisuus on ylikansallista, tulee niin olla myös valvonnan. Finanssivalvonta oli ensimmäisten joukossa ehdottamassa EKP:n mallin mukaisen rahanpesuvalvontaviranomaisen perustamista EU:hun, toisin sanoen että perustetaan yksi valvoja, joka hyödyntää työssään jäsenmaiden kansallisten valvojien työpanosta. Monien jäsenmaiden aikaisempi vastustus on pikkuhiljaa muuttumassa tueksi hankkeelle.

Toimet kotitalouksien velkaantumisen hillitsemiseksi jatkuvat

Syksyllä kotitalouksien velkaantumista selvittävä valtiovarainministeriön työryhmä sai valmiiksi esityksensä välineistä, joilla estetään kotitalouksien liiallista velkaantumista. Julkisuudessa käydyssä keskustelussa päähuomio on kiinnitetty niin sanottuun enimmäisvelkasuhteeseen ja sen tasoon, ja on kysytty, rajoittaako tuloihin sidottu katto liikaa esimerkiksi vastavalmistuneiden tai lyhyissä työsuhteissa olevien luotonsaantia. Keskustelussa on usein unohtunut se, että esitykseen on nimenomaan tämän tyyppisiä tilanteita varten rakennettu joustoa, toisin sanoen pankki voi määrittää jouston puitteissa, mihin lainoihin se ei sovelleta rajoitusta.

Toinen tärkeä osa-alue on pikavippifirmojen valvonnan siirtäminen Finanssivalvonnalle. Pikavipit ovat yhteiskunnallinen ongelma ja siksi niiden valvontaan tarvitaan kunnon ote ja työkalut. Sääntelyssä pitää tarkemmin määritellä, miten asiakkaan takaisinmaksukykyä pitää arvioida ja miten suuren riskin asiakkaille lainaa saa myöntää. Kun tämä raja on määritelty, on valvojan mahdollista puuttua asiaan.

Vakavaraisuusvaatimuksiin muutoksia

Pankkien pääomavaatimuksiin on tulossa huomattavia kiristyksiä niin sanottua Basel III -viimeistelypakettia käyttöönotettaessa. Euroopan komissio antaa asiasta ehdotuksensa myöhemmin tänä vuonna. Paketin tarkoituksena on rajoittaa niin sanottujen sisäisten mallien pankkien pääomatarpeeseen tuomia helpotuksia. Pohjoismaiset pankit käyttävät sisäisiä malleja keskimääräistä enemmän. Lisäksi niillä on runsaasti vähäriskisiä asuntoluottoja, joiden riskipainot ovat alhaiset vähäisestä luottotappiohistoriasta johtuen. Sääntelymuutos koskettaakin tiukimmin niitä. Uudistusta voimaanpantaessa tulisi ottaa huomioon vaikutusarviot, jotta lopputulema olisi mahdollisimman tasapainoinen. Tasapaino on käsitykseni mukaan mahdollista saavuttaa samalla kun pidetään huolta Baselin periaatteiden kunnioittamisesta. Vakavaraisuuslaskennan riskisensitiivisyyttä ei tule vähentää liikaa ja riskienhallinnan merkitystä tulee edelleen korostaa.

Toinen jäsenmaiden pankkien välisten pääomavaatimusten välistä eroa kasvattava tekijä ovat makrovakauspuskurit. Niiden käyttöä ei ole harmonisoitu EU:ssa ja maiden soveltamiskäytännöissä onkin huomattavia eroja. Pankeille tämä tarkoittaa sitä, että niiden kilpailuolosuhteet eivät ole yhtenevät. Toki puskureiden tasoon vaikuttaa myös esimerkiksi kunkin maan pankkisektorin rakenne ja koko, esimerkiksi Suomessa rakenteelliset pääomapuskurit ovat tästä syystä korkeat.

Vakuutussektorilla arvioidaan parhaillaan Solvenssi II -sääntelyn uudistuksen vaikutuksia valvottavakenttään. Erityisesti vakavaraisuuslaskelmissa käytetty diskonttokorko-oletus vaatii uudistamista, sillä tällä hetkellä diskonttokoron taso on liian korkea markkinakorkoihin verrattuna. Tämä tarkoittaa sitä, että yhtiöiden vastuuelan määrää on aliarvioitu etenkin pitkäaikaisten vastuiden osalta. Samoin korkoriskin käsittely vakavaraisuuslaskennassa tulisi korjata huomioimaan nykyinen korkoympäristö. Jos tavoitteena on se, etteivät sääntelyn vaatimukset nouse, tulisi tarkkaan arvioida, mitä parametrejä ja miten Solvenssi II -laskelmissa tulisi korjata tasapainon saavuttamiseksi. Meidän kannaltamme on tärkeää, että sääntely olisi mahdollisimman riskiperusteinen ja että siinä edistettäisiin suhteellisuusperiaatetta.

Sallitun toiminnan rajoja on selkiytetty

Viime syksynä Finanssivalvonta julkaisi valvottavatiekseen työeläkevakuutusyhtiöille sallitusta työkyvyttömyysriskin hallinnasta. Asia on tärkeä, koska olimme havainneet, että yhtiöt olivat lipsuneet ohi sallitun toimialansa, eli sosiaalivakuuttamisen, työhyvinvointipalveluja tarjotessaan. Työkyvyttömyysriskin hallinta on sinänsä työeläkevakuutusyhtiöille sallittua toimintaa, mutta vain vakuutusliikkeeseen kuuluvana, yhtiön omalla vastuulla olevaa työkyvyttömyysriskiä vähentävänä riskienhallintana. Varoja ei pidä käyttää muihin, sinänsä hyviin tarkoituksiin. Kyseinen tiedote ja siihen liittyvä muistio vastaavat alan kysymyksiin sallitun toiminnan sisällöstä. Koska kyse ei ole uuden sääntelyn tarpeesta vaan nykyisen jo voimassaolevan sääntelyn noudattamisesta, en näe tarvetta lainsäädäntötarkennuksille asiassa. Lainsäädäntömuutokset edellyttäisivät tarkkaa kokonais- ja vaikutusarviointia sekä työeläkejärjestelmän rakenteen että sen EU-liittymäsopimukseen kytkeytyvien vaikutusten näkökulmasta. Finanssivalvonta jatkaa tarkastuksiaan asiassa myös kuluvana vuonna varmistaakseen että kaikki yhtiöt toimivat sääntelyn puitteissa.

Eurooppalainen finanssisektori on muutoksessa

EU:n pääomamarkkinaunioniprojektin tavoitteena on ollut vähentää etenkin pienten ja keskisuurten yritysten riippuvaisuutta pankkirahoituksesta. Pääomamarkkinaunioni on kuitenkin edennyt hitaasti ja pankkirahoituksen osuus on päinvastoin viime aikoina kasvanut. Jotta päämäärään päästäisiin, tulisi EU:ssa helpottaa rajan yli sijoittamista, vähentää liian yksityiskohtaista sääntelyä ja pyrkiä mahdollisuuksien mukaan harmonisoimaan erityisesti konkurssi- ja yhtiöoikeuslainsäädäntöä. Jo lyhyellä tähtäyksellä tulisi helpottaa yritysten listautumista ja pieniä ja keskisuuria yrityksiä koskevien laadukkaiden yritysanalyysien tarjontaa, sijoittajansuojaa unohtamatta.

Tämän vuoden tammikuun lopulla Britannia erosi EU:sta pitkän ja hankalan prosessin jälkeen. Suomen finanssisektorin kannalta eron välittömät vaikutukset ovat vähäiset. Lontoon City tulee olemaan myös tulevaisuudessa merkittävä finanssikeskus. Siksi onkin tärkeää, että Euroopan komissio pystyy myöntämään Britannialle niin sanotun yhdenvertaisuusstatuksen (ekvivalenssi), mikä mahdollistaisi häiriöttömän toiminnan EU:n ja Britannian välillä myös tulevaisuudessa. Toki lupa pitää myöntää vain, mikäli Britannia edelleen täyttää ekvivalenssivaatimukset.

Finanssivalvonnan kannalta brittien päätös lähteä EU:sta on menetys. Brittikollegat ovat edistäneet samanlaisia integraatiomyönteisiä ja periaatepohjaisia kantoja kuin Finanssivalvonta. Brittikollegoilla on ylivoimainen ammatillinen osaaminen, käytännönläheinen kyky ratkaista ongelmia ja lisäksi he piristävät puheenvuorojaan kuivalla brittihuumorilla. Ilman heitä olo on orpo.

Finanssivalvonta on valvontatoimissaan yhä tiukemman ulkopuolisen tarkastelun kohteena. Meitä arvioivat Euroopan eri valvontaviranomaiset, EBA, EIOPA ja ESMA, Euroopan komissio, FATF ja luonnollisesti osaltaan yhteistyökumppanimme EKP. Pystymme hyödyntämään arviointeja toimintaamme ja analysointitaitojamme kehittäessämme. Arviot myös osaltaan ohjaavat meitä priorisoimaan toimintaamme ja parantamaan tehokkuuttamme. Tavoitteenamme on olla arvioiden mukaan, jos ei kympin, niin vähintään yhdeksikön oppilas.

Viimeisen kahden vuoden aikana Finanssivalvontaan on palkattu sata uutta asiantuntijaa, osa uusrekrytointeja, osa lähteneiden tilalle. Pyrimme saamaan uuden asiantuntemuksen työskentelemään täydellä teholla mahdollisimman nopeassa aikataulussa. Tavoitteenamme on – strategiamme mukaisesti – että meillä on asiantunteva ja hyvinvoiva henkilöstö ja että olemme heidän ja myös ulkopuolisten näkökulmasta arvostettu työnantaja.

Kiitokset koko henkilöstölle hyvästä työstä!

Helsingissä 2.3.2020

Anneli Tuominen

Anneli Tuominen
johtaja

Kuva: Antti Aimo-Koivisto, STT-Lehtikuva

Finanssimarkkinoiden tila

Korko- ja osakemarkkinoilla kertomusvuosi oli poikkeuksellinen. Valtionlainojen korot alenivat ennätysalhaisiksi ja painuivat suurelta osin negatiivisiksi syyskuun alkuun saakka. Syksyn aikana korot nousivat hieman, ja vuoden lopussa esimerkiksi Suomen valtionlainan kymmenen vuoden tuotto oli lähellä nollassa. Toisaalta vuoden aikana osakkeiden arvot kohosivat merkittävästi ja myös lähes kaikki pääindeksit kohosivat. Sijoittajat etsivät tuottomahdollisuuksia osakkeista, ja samalla yritysten tuloskehitys pysyi positiivisena. Kaiken kaikkiaan korkojen ja osakkeiden kehitys merkitsi hyviä tuottomahdollisuuksia mutta korkeiden arvostustasojen vuoksi myös kasvaneita riskejä.

Kansainvälisen talouden näkymät säilyivät epävarmoina. Epävarmuuteen vaikuttivat erityisesti Yhdysvaltain ja Kiinan välinen, kaksi vuotta jatkunut kauppasota- ja tullijännite sekä Ison-Britannian EU-eroon liittyvät epävarmuudet. Vuoden loppua kohden epävarmuus hieman helpottui, kun alustavat ratkaisut saavutettiin sekä kauppakiistassa että Ison-Britannian EU-eroproessissa.

Keskuspankkien harjoittama elvytys tuki valtionlainojen ja osakkeiden tuottoja, kun korot ja korko-odotukset laskivat. Euroalueella Euroopan keskuspankki EKP aloitti marraskuussa uudestaan arvopapereiden ostot vajaan vuoden tauon jälkeen. Yhdysvalloissa keskuspankki FED laski ohjaukorkoaan kolme kertaa.

Sekä Suomen että maailman talouden kasvuennusteita alennettiin. Keskeinen syy oli epävarmuuden arvioitu vaikutus kauppaan, investointeihin ja kulutukseen. Suomen talouden korkeasuhdanne ohitettiin, mutta kasvu jatkui silti kohtuullisena.

Kotitalouksien velkaantuneisuus pysyi historiallisen korkealla tasolla. Suomen asuntomarkkinoilla isojen kaupunkien ja muiden alueiden välisten hintaerojen kasvu jatkui. Rakentamisen volyyymi alkoi vähentyä vuoden aikana, mikä kuvastaa heikentyvää taloussuhdannetta.

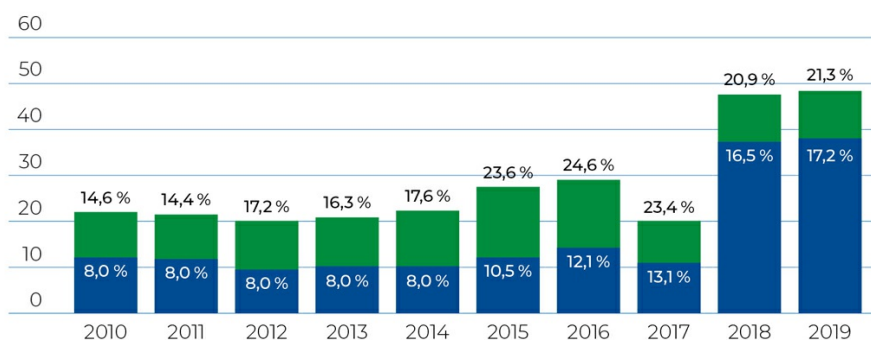
Pankkisektorin vakavaraisuussuhteet vahvistuivat ja pysyivät eurooppalaista keskitasoa vahvempina – kertaluonteiset kuluerät supistivat pankkisektorin liikevoittoa

Suomalaispankkien toimintaympäristön riskit kohosivat kertomusvuonna. Tämä johtui kansainvälisen talouskehityksen kasvaneista riskeistä sekä kotimaisten yritysten ja kotitalouksien luottamuksen heikkenemisestä. Talouden epävarmuudesta huolimatta Suomen pankkisektorin vakavaraisuus ja luottokannan laatu pysyivät kuitenkin vahvoina. Suomen pankkisektorin riskipainotetut vakavaraisuussuhteet vahvistuivat ja pysyivät edelleen eurooppalaista keskitasoa vahvempina. Myös riskipainottoman omavaraisuusaste (leverage ratio) vahvistui hieman ja oli EU-alueen pankkien keskimääräistä tasoa korkeampi. Suomalaispankkien järjestämättömät luotot säilyivät matalina kertomusvuonna. Järjestämättömien luottojen taso on Suomessa Euroopan alhaisimpia.

Pankkisektorin liikevoitto pieneni edellisvuoteen verrattuna. Pankkisektorin tulosta rasittivat erityisesti kertaluonteiset poistot ja arvonalentumiset. Korkokate kasvoi hieman edeltävän vuoden 2018 tasolta, kun luottokannan kasvu kompensoi markkinakorkojen ja marginaalien laskun korkotuottoja heikentävää vaikutusta. Liikevoiton heikkenemistä vaimensi osaltaan myös henkilöstökulujen supistuminen.

Kotimaisen pankkisektorin omat varat

Mrd. €

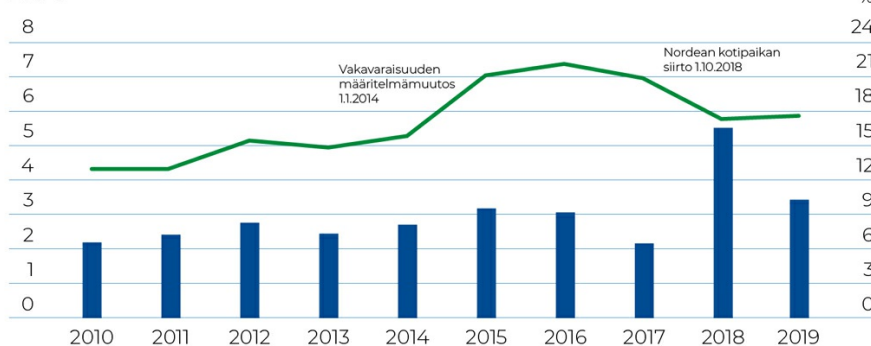
- Omien varojen kokonaisvaatimuksen ylittävät omat varat
- Omien varojen kokonaisvaatimus

Kokonaisvakavaraisuussuhde pylvään yläpuolella ja vakavaraisuusvaatimus pylväässä (%)

Lähde: Finanssivalvonta

Kotimaisen pankkisektorin liikevoitto ja ydinvakavaraisuus

Mrd. €

- Liikevoitto (vasen)
- Ydinvakavaraisuus (oikea) (2013 saakka: Core Tier 1, 2014: Common Equity Tier 1)

Liiketuloksen merkittävä kasvu ja ydinvakavaraisuussuhteen lasku vuonna 2018 selittyivät pääasiassa Nordean kotipaikan siirrollä.

Lähde: Finanssivalvonta

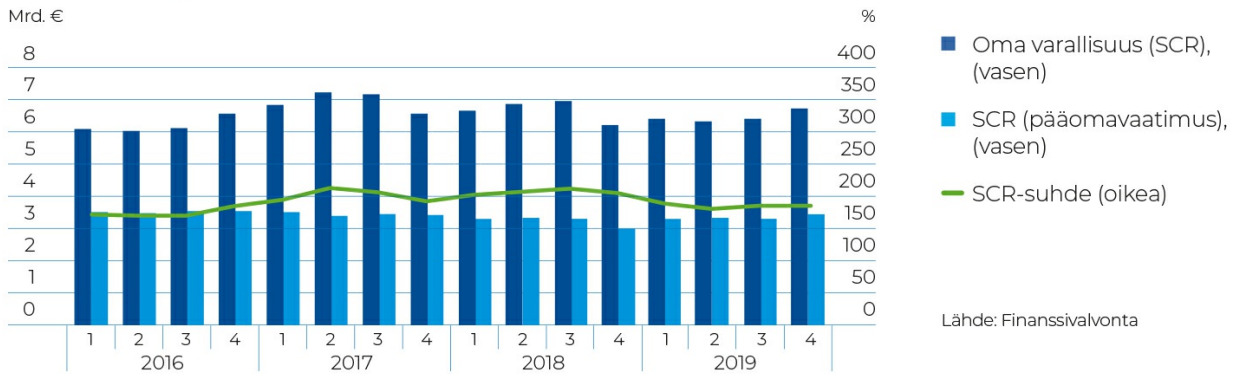
Henkivakuutusyhtiöiden vakavaraisuus heikkeni viime vuodesta

Henkivakuutussektorin vakavaraisuussuhde supistui kertomusvuonna, mutta oli silti hyvällä tasolla. Heikkenemisen takana oli pääasiassa vakavaraisuuspääomavaatimuksen kasvu. Tier 2 -pääoman lisääminen kuitenkin lievensi negatiivista vaikutusta, joten vakavaraisuussuhteen lasku jäi odotettua pienemmäksi.

Henkivakuutusyhtiöiden sijoitukset tuottivat vuoden aikana hyvin, ja erityisesti korko- ja osakesijoitusten tuotto oli keskimääräistä parempaa. Sen sijaan vakuutusliiketoiminnan kehitys ei ollut suotuisaa. Ensivakuutuksen maksetut korvaukset kasvoivat voimakkaasti ja olivat selvästi vakuutusmaksutuloa suuremmat. Nettomaksutulo onkin ollut negatiivinen koko kertomusvuoden ajan. Henkivakuutustuotteista suosituin oli edelleen kapitalisaatiosopimus.

Henkivakuutustoiminnassa asiakaskäyttötymiseen vaikuttivat vuodenvaihteessa 2019–2020 voimaan astuneet toimintaympäristön muutokset. Vakuutusten takaisinostojen määrä kasvoi, kun sijoitusvakuutusten verotus muuttui. Suuri osa takaisinostetuista varoista palautui kuitenkin uusiin vakuutussopimuksiin.

Henkivakuutusyhtiöiden vakavaraisuus

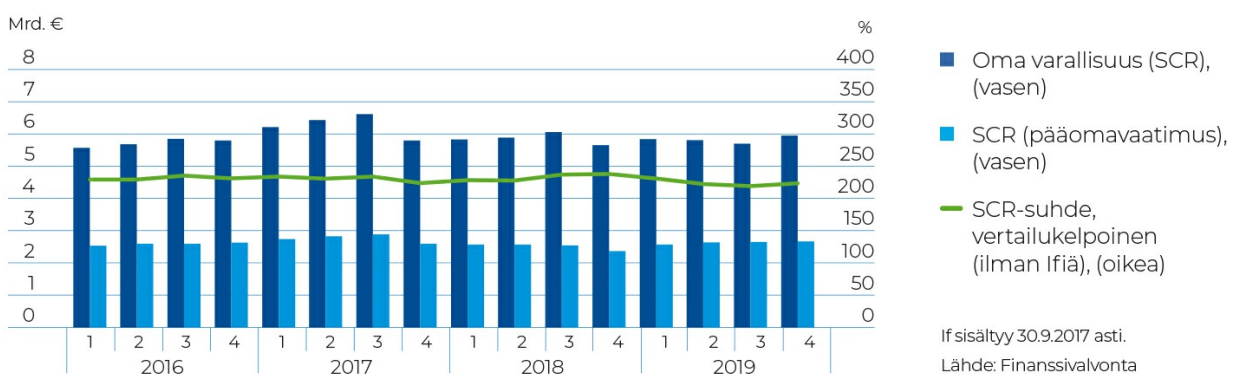
Korkotason lasku ja osakesijoitusten arvonnousu heikensivät vahinkovakuutusyhtiöiden vakavaraisuutta

Vahinkovakuutusyhtiöiden vakavaraisuus pysyi kertomusvuonna hyvänä, vaikka se heikkeni edellisen vuoden 2018 lopun ennätystasoon verrattuna. Heikkenemisen taustalla oli osakehintojen noususta johtunut vakavaraisuuspääomavaatimuksen kasvu. Lisäksi oman varallisuuden kasvu jäi vähäiseksi, koska vakuutusvastuiden kasvun negatiivinen vaikutus kumosi sijoitusmarkkinahintakehityksen positiivisen vaikutuksen omaan varallisuuteen.

Vakuutusyhtiöiden tuotot kertyivät pääosin sijoitustuotoista. Sen sijaan vakuutusliiketoiminnasta ei kertynyt katetta. Kannattavuutta heikensi epäsuotuisa vahinkokehitys. Lisäksi vuoden jälkimmäisellä puoliskolla kannattavuus heikkeni, koska yhtiöt lisäsivät kirjanpidon vastuvelan turvaavuutta laskemalla kirjanpidon vastuvelan diskonttokorkojaan.

Vuonna 2018 alkanut vertailukelpoisen maksutulon kasvu kiihtyi. Maksutulon kasvuun vaikuttivat osaltaan ajoneuvovakuutuksen sekä työtaturma- ja ammattitautivakuutusten maksutulon kasvu. Lisäksi sairausvakuutuksen kasvu on jatkunut voimakkaana.

Vahinkovakuutusyhtiöiden vakavaraisuus

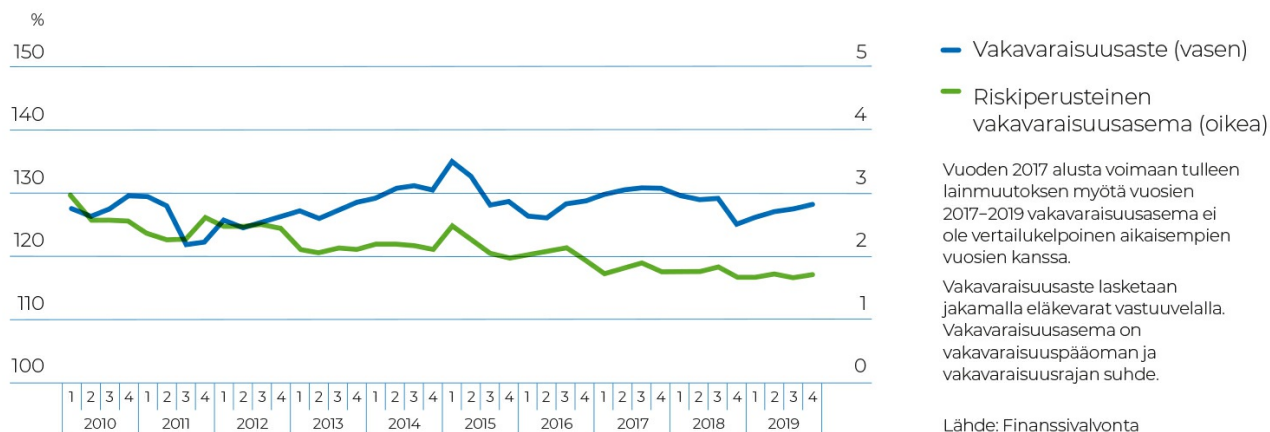

Eläkevarat kasvoivat tasaisesti vuoden aikana

Työeläkesektorin vakavaraisuusaste eli eläkevarojen suhde vastuisiin parani koko kertomusvuoden ajan. Taustalla oli vastuvelan tuottovaateen ylittävä sijoitusten tuotto, johon vaikutti erityisesti osakemarkkinoiden vahva kehitys mutta myös muiden sijoitusluokkien positiivinen tuotto. Riski suhteessa vakavaraisuuspääomaan ei muuttunut merkittävästi vuoden aikana. Osakkeiden osuus suurimpana sijoitusluokkana kasvoi edelleen 46,6 prosenttiin samalla kun korkosijoitusten osuus pienentyi.

Työeläkeyhtiöiden maksutulo kasvoi palkkasumman kasvun myötä.

Työeläkesektorin vakavaraisuuden kehitys 2010–2019

Finanssivalvontaa koskevat mediassa eniten näkyvyyttä saaneet aiheet

- 1. Toinen maksupalveludirektiivi PSD2 ja vahva tunnistaminen**
- 2. Rahanpesuepäilyt ja rahanpesunvastaiset toimet**
- 3. LähiTapiolan toimitusjohtajanimitys**
- 4. Afarak Group**
- 5. Kotitalouksien kasvava velkaantuminen**

Toimintaympäristön mukana muuttuva valvonta

Suomen finanssimarkkinoiden vakaus säilyi hyvänä finanssitoimialan toimintaympäristön muutosten keskellä myös kertomusvuonna. Keskeisiä finanssialaan vaikuttavia toimintaympäristön muutostrendejä olivat ja ovat edelleen digitalisaatiokehitys sekä ilmastonmuutokseen varautuminen. Myös talouskehityksen kääntyminen heikompaan sekä pitkään matalina säilyneet korot haastavat finanssialan toimijoita. Toimintaympäristön muutokset huomioitiin Finanssivalvonnan valvontatyön suuntaamisessa kertomusvuonna ja myös toiminnansuunnittelussa vuodelle 2020.

Finanssivalvonnan strategia vuosille 2020–2022 uudistettiin kertomusvuoden aikana vastaamaan toimintaympäristön muutoksia. Strategia nostaa seuraaville vuosille keskiöön kolme valvonnallisesti merkittävää osa-aluetta: ilmastonmuutos, digitalisaatio ja rahanpesun estäminen. Strategiassa korostuu nyt aikaisempaa vahvemmin myös valvonnan riskiperusteisuus.

Pankkisektori

Nordean vakavaraisuusvalvonnassa noudatettiin Euroopan keskuspankin (EKP) kanssa laadittua valvontasuunnitelmaa. Kattava arvio (AQR¹ ja stressitesti) julkaistiin heinäkuussa. Nordean ensimmäinen, Suomeen siirtymisen jälkeen laadittu, valvojan arvio (SREP²) valmistui EKP:n asettaman aikataulun mukaisesti. Myös Nordean tarkastukset etenivät suunnitellusti. Nordean konsernitilinpäätöksen valvonnan suunnitelma valmistui kertomusvuoden lopulla.

EKP:n suorassa valvonnassa olevia pankkeja (SI-pankkeja³) valvottiin euroalueen yhteisen pankkivalvonnan valvonta- ja tarkastussuunnitelmien mukaisesti. Kaksi valvojan arviota valmistui suunnitellusti alkuvuoden aikana. Vuoden aikana tehtiin myös suunnitellut kuusi muiden EKP:n epäsuorassa valvonnassa olevien pankkien (LSI-pankkien⁴) valvojan arviota.

Peruspankkipalvelujen hinnoittelua ja saatavuutta koskeva selvitys julkaistiin joulukuussa. Osana selvitystä tehtiin kysely digitaalisten palvelujen saavutettavuudesta ja mukautuksista. Pankeille tehtiin lisäksi kysely siitä, kuinka nykyisiin pankkien tunnistusmenetelmiin tehtävät maksupalveludirektiivin edellyttämät muutokset toteutetaan siten, että kaikkien asiakasryhmien mahdollisuus käyttää tunnistusvälineitä ilman katkoksia turvataan.

Vakuutussektori

Vakuutusvalvonnassa toiminnan painopistettä siirrettiin sääntelystä valvontaan. Valvonta- ja tarkastushavainnot tuotiin esille valvottava- ja lehdistötiedotteilla valvontatyön vaikuttavuuden lisäämiseksi. Sääntelyn noudattamisen varmistamiseksi toimialatasoisesti aloitettiin kattava compliance-toimintojen arviointi työeläke-, vahinko- ja henkivakuutusyhtiöissä.

Työeläkeyhtiöiden ja niiden hallussa olevien työeläkevarojen asianmukaisen käytön valvontaa tuettiin valvottavatiedotteella työkyvyttömyysriskin hallinnasta ja toimialarajoista. Tiedotteessa kiinnitettiin erityistä huomiota työeläkeyhtiöille sallituksi katsottavan ja vahinkoriskiä vähentävän toiminnan toteutukseen toimialarajojen puitteissa.

Työttömyysvakuutusvalvonnassa tarkastettiin työttömyyskassojen sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa, tietosuoja-asetuksen voimaantuloon valmistautumista sekä aiempien havaintojen seurantaa.

Vahinko- ja henkivakuutustoimijoiden jatkuvassa valvonnassa painopisteinä olivat muun muassa hallintojärjestelmiin, valvontatoimintoihin ja johtavassa asemassa olevien henkilöiden kelpoisuuden arvioimiseen liittyvät kysymykset. Vahinko- ja henkiyhtiöiden osalta vuoden mittaan tehdyistä valvontahavainnoista tiedotettiin toimialaa. Finanssivalvonta kiinnitti yhtiöiden huomiota muun muassa riski- ja vakavaraisuusarvioon, hallituksen rooliin sen valmistelussa ja siinä käytettäviin stressitesteihin, sekä matalan koron ympäristöön varautumisen tärkeyteen esimerkiksi päätettäessä voitonjaosta.

Vakuutussektorin eri toimijoilta oli käsittelyssä lukuisia hakemusasioita. Menettelytapavalvonnassa vakuutusten tarjoamista koskevasta sääntelystä (IDD) seuranneiden muutosten toimeenpano vaikutti varsinkin vakuutusedustajien rekisteröintien määrään.

Valvonnalle on keskeistä sääntelyn kehittäminen niin, että toimialaa koskevat vaateet vastaavat muuttunutta toimintaympäristöä ja ovat yhtenäiset. Sosiaali- ja terveysministeriölle tehdyssä lakialoitteessa ehdotettiin, että työeläkevakuutusyhtiöitä koskevia ammatillisia pätevyys- ja kokemusvaatimuksia muutettaisiin paremmin vastaamaan henki- ja vahinkovakuutusyhtiöillä sekä useilla lisäeläkelaitoksilla voimassa olevia pätevyysvaatimuksia. Lisäksi Finanssivalvonta osallistui vahinko- ja henkivakuutusyhtiöiden sääntelyn uudelleenarviointityöhön Euroopan vakuutus- ja lisäeläkeviranomaisessa EIOPAssa.

Makrovakausero

Finanssivalvonnan johtokunta teki kertomusvuonna useita päätöksiä finanssimarkkinoiden makrovakausero edistämiseksi ja järjestelmäriskien kasvun rajoittamiseksi. Neljännesvuosittaisen lainakattoa (enimmäisluototussuhde) ja vastasyklisiä pääomapuskuria koskevien makrovakausero päätösten lisäksi kesäkuun lopulla uusittiin järjestelmäriskipuskuria ja asuntolainojen riskipainoja koskevat päätökset. Samalla todettiin, että niin sanottujen O-SII-puskureiden⁵ voimassaolevia pääomavaatimuksia ei ole tarvetta muuttaa, koska markkinarakenteissa ei tältä osin ollut tapahtunut merkittäviä muutoksia.

Arvopaperisektori

Varainhoitoliiketoiminnan valvonta kohdistui kiinteistöihin sijoittavien erikoissijoitusrahastojen arvostuskysymyksiin ja likviditeetin hallintaan sekä säilytysyhteisötoimintaan. Finanssivalvonta teki teema-arvion sekä kiinteistöihin sijoittavien erikoissijoitusrahastojen arvonnäärityskäytännöistä ja likviditeetin hallinnasta että säilytysyhteisöjen järjestämisestä. Erikoissijoitusrahastojen arvonnääritykseen ja likviditeetin hallintaan liittyen Finanssivalvonta havaitsi, että käytännöissä on vielä parannettavaa haastavampien markkinatilanteiden varalle.

Finanssivalvonta käytti eurooppalaisten arvopaperivalvojen kanssa MiFID II -tuoteinterventiovaltuuksiaan⁶. Myyntituottoja (liikevaihto) ja leasing-sopimuksia koskevien uusien IFRS-standardien valvonnassa edettiin suunnitellusti. Vakuutussopimuksia käsittelevän uuden standardin käyttöönoton valvonta on edennyt suunniteltua hitaammin. Muutoin liikkeeseenlaskijoiden sijoittajainformaation valvonnassa painottuivat erityisesti muuttuneen esitesääntelyn vaatimukset.

Valtiovarainministeriön kanssa tehtiin yhteistyötä Euroclear Finland Oy:n toimilupaprosessissa. Mallia Euroclear Finlandin jatkuvaan valvontaan kehitettiin, ja se otetaan käyttöön vuonna 2020.

Finanssikriisin seurauksena EU:n tilintarkastussääntelyä uudistettiin merkittäväällä tavalla. Finanssivalvonta nimettiin toimivaltaiseksi viranomaiseksi yleisen edun kannalta merkittävien yhteisöjen (PIE-yhteisöt) tarkastusvaliokuntien toiminnan arvioinnissa ja seurannassa. Tämä laajensi Finanssivalvonnan tehtäväkenttää tarkastusvaliokuntiin liittyen.

Rahanpesun estämisen valvonta

Rahanpesun estämisen valvonnan resursseja vahvistettiin merkittävästi ja toiminta organisoitiin omaksi

toimistokseen maaliskuusta alkaen. Toimisto saavutti uuden vahvuutensa vuoden lopussa, mikä on mahdollistanut asiantuntijoiden erikoistumisen esimerkiksi sääntely-, riskiarvio-, jatkuva valvonta- ja tarkastustoimintaan. Finanssivalvonta antoi ensimmäisen kerran sanktion rahanpesusääntelyn rikkomuksista joulukuussa 2019.

FATF ja Euroopan komissio arvioivat kertomusvuonna rahanpesun estämistä ja sen valvontaa Suomessa. Finanssivalvonta suhtautuu saatuihin huomioihin ja suosituksiin vakavasti ja on huomionnut ne toimintansa kehittämisessä.

Pohjoismaista rahanpesun estämisen jatkuvan valvonnan yhteistyötä muiden pohjoismaisten valvojien kanssa on tiivistetty. Neljännesvuosittaisissa tapaamisissa on tarkasteltu muun muassa riskiarvioita, toimintaa korkean riskin asiakkaiden suhteen, transaktiomonitointia ja muita rahanpesun torjunnan kannalta olennaisia alueita. Tietojen perusteella muodostetaan kuva riskitilanteesta ja rahanpesun torjunnan kehittämistarpeista.

Digitalisaatiokehityksen valvonta

Kertomusvuonna laadittiin valvonnan digitalisaatiostrategia. Strategiassa kuvataan Finanssivalvonnan pitkän aikavälin digitaalisten toimintojen valvonnan tehtävät sekä tavoitteet valvojan omille järjestelmille, prosessien digitalisoimiselle sekä osaamisen kehittämislle. Strategiassa esitetyt digitalisaation valvonnan päätavoitteet ja strategiset tehtävät tarkennetaan ja toteutetaan vuoden 2020 alussa käynnistyvässä kolmivuotisessa Digitalisoituvan finanssisektorin valvonta -hankkeessa.

Finanssivalvonta aloitti virtuaalivaluutan tarjoajien rekisteröinnin ja valvonnan 1.5.2019 alkaen uuden lainsäädännön myötä. Rekisteröintiprosessin yhteydessä Finanssivalvonta selvittää, että hakijalla on käytössään riittävät menettelyt rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaan, asiakasvarat on säilytetty ja suojattu riittävällä tavalla ja että hakijan johto ja avainhenkilöt täyttävät luotettavuuskriteerit. Kertomusvuoden loppuun mennessä Finanssivalvonta rekisteröi viisi virtuaalivaluutan tarjoajaa.

Omaa digitalisaatio-osaamistaan Finanssivalvonta kehitti muun muassa osallistumalla Tampereen yliopiston Johtamisen ja talouden tiedekunnan järjestämään ja Euroopan komission rahoittamaan ohjelmaan FIN-TECH: a Financial Technology knowledge exchange programme.

Suomen EU-puheenjohtajuuden tukeminen

Finanssivalvonta osallistui Suomen EU:n puheenjohtajuuskaudella kolmen lainsäädäntöhankkeen valmisteluun. Näitä olivat kestävä rahoituksen taksonomia, keskusvastapuolten elvytys- ja kriisinratkaisulainsäädäntö sekä joukkorahoituslainsäädäntö.

¹ AQR = Asset Quality Review.

² SREP = Supervisory Review and Evaluation Process.

³ SI-pankki = Significant Institution, EKP:n suorassa valvonnassa oleva pankki.

⁴ LSI-pankki = Less Significant Institution, EKP:n epäsuorassa valvonnassa oleva pankki.

⁵ O-SII = Other Systemically Important Institutions.

⁶ MiFID = Markets in Financial Instruments Directive, rahoitusvälineiden markkinat -direktiivi.

Tutkintapyyntöjä poliisille

2

Julkisia varoituksia

1

Seuraamusmaksuja

5

Rikemaksuja

0

Selvitys keinoista ehkäistä kotitalouksien liiallista velkaantumista

Valtiovarainministeriön johdolla toiminut työryhmä luovutti Kotitalouksien velkaantumista rajoittavat makrovakaudelliset valvontavälineet -raporttinsa 1. lokakuuta 2019. Työryhmän tehtävänä oli arvioida keinoja, joilla yksityishenkilöiden ja kotitalouksien liiallista velkaantumista ja siitä mahdollisesti syntyviä negatiivisia vaikutuksia voidaan ehkäistä ja vähentää. Tavoitteena oli myös arvioida kansainvälisten kokemusten perusteella vaihtoehtoja tehokkaista välineistä sekä tehdä tarpeelliset lainsäädäntöaloitteet, joilla tavoitteet voidaan saavuttaa. Työryhmän puheenjohtajana toimi ylijohdaja Leena Mörttinen, ja työryhmään kuului asiantuntijajäseniä valtiovarainministeriön lisäksi Finanssivalvonnasta, Suomen Pankista, oikeusministeriöstä, ympäristöministeriöstä, Kilpailu- ja kuluttajavirastosta, Takuusäätiöstä ja Finanssiala ry:stä.

Työryhmän asettamisen taustalla on kotitalouksien kasvanut velkaantuminen. Vuoden 2019 kolmannella vuosineljänneksellä kotitalouksilla oli velkaa noin 127 prosenttia suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin. Velkasuhde on kaksinkertaistunut vuosituhaten vaihteesta. Korkea velkaantuneisuus muodostaa koko kansantalouden tasolla makrovakauriskin. Toisaalta kulutusluotot ja erityisesti niin sanotut pikavipit ovat saattaneet yksilötasolla velkaantuneita kotitalouksia vaikeuksiin.

Työryhmä arvioi kotitalouksien velkaantumista kokonaisuutena. Makrovakauden kannalta riskit liittyvät ennen kaikkea kotitalouksien korkeaan velkaantuneisuuteen ja uudistuotannossa merkittävään osaan nousseisiin yhtiölainoihin. Kuluttajansuojan kannalta riskit liittyvät korkeakorkoisiin kulutusluottoihin ja niiden myöntämiskäytäntöihin.

Työryhmän ehdotukset

Työryhmä esittää useita uusia välineitä lisättäväksi Suomen lainsäädäntöön.

Tavanomaisten **asuntolainojen** osalta lisävälineet ovat niin sanottuja lainanottajaan kohdistuvia välineitä. Niitä on Suomen lainsäädännössä tällä hetkellä vain yksi, enimmäisluototussuhde eli lainamäärä suhteessa käytettävissä oleviin vakuuksiin. Työryhmä esittää lisävälineiksi enimmäisvelkasuhdetta eli kokonaisvelan määrää suhteessa kotitalouden tuloihin sekä asuntoluottojen maturiteettia rajoittavaa enimmäistakaisinmaksuaikaa.

Enimmäisvelkasuhde olisi 450 prosenttia eli velkaa saisi olla kaikki velat huomioiden korkeintaan 4,5 kertaa kotitalouden vuosittaisten bruttotulojen verran. Luotonmyöntäjä saisi ylittää tämän rajan 15 prosentissa myöntämistään luotoista.

Enimmäistakaisinmaksuajaksi työryhmä esittää 25 vuotta. Tämän rajoitteen luotonmyöntäjä saisi ylittää kymmenessä prosentissa myöntämistään luotoista.

Enimmäisluototussuhteeseen työryhmä ei esitä tehtäväksi muutoksia.

Kokonaisuudessaan esitys on mitoitettu siten, että nämä uudet välineet kiristäisivät vain lievästi nykyisiä asuntoluottokäytäntöjä.

Uudisrakentamisen taloyhtiölainojen osalta työryhmä esittää lainamäärän rajaamista 60 prosenttiin myytävien asunto-osakkeiden velattomasta hinnasta. Lisäksi uudisrakentamisen taloyhtiölainoille esitetään vastaavaa 25 vuoden enimmäistakaisinmaksuaikaa kuin asuntolainoille (10 prosentin ylitysoikeudella) sekä lyhennyskieltoa ensimmäisen vuoden ajalle. Taloyhtiölainojen sijoittajien verokohtelun osalta työryhmä ei tehnyt erillistä ehdotusta, sillä asia on kirjattu hallitusohjelmaan selvitettäväksi.

Kulutusuottojen osalta työryhmä esittää maksukyvyttömyysriskien sekä luottokelpoisuusarvioinnissa käytettävien oletusten tiukentamista. Luotonantaja ei saisi myöntää luottoa luotonhakijalle, jonka maksukyvyttömyystodennäköisyys on kohtuuttoman suuri. Finanssivalvonnalle ehdotetaan annettavaksi maksukyvyttömyysriskin arvioinnissa huomioonotettavia enimmäisraja-arvoja koskeva määräyksenantovaltuus.

Työryhmä esittää myös luotonantaja- ja vertaislainanvälittäjärekisteriin merkittyjen toimijoiden valvontavastuun siirtoa kokonaisuudessaan Etelä-Suomen aluehallintovirastolta Finanssivalvonnalle. Työryhmä pitää lisäksi tärkeänä, että hanke positiivisen luottorekisterin perustamiseksi etenee ripeästi. Hallitusohjelman mukaan se on tarkoitus ottaa käyttöön keväällä 2023.

Euroopan järjestelmäriskikomitean suositukset Suomelle lähellä työryhmämietintöä

Euroopan järjestelmäriskikomitea (European Systemic Risk Board, ESRB) suositti syyskuussa 2019 Suomelle lainanottajiin kohdistuvien välineiden käyttöönottoa asuntomarkkinoiden haavoittuvuuksien torjumiseksi. ESRB:n suositukset ovat asuntolainojen osalta hyvin samankaltaiset kuin valtiovarainministeriön työryhmän esitykset. ESRB suosittaa Suomea ottamaan käyttöön joko enimmäisvelkasuhteen tai enimmäisvelanhoitosuhteen (velanhoitokustannukset suhteessa tuloihin) sekä enimmäistakaisinmaksuajan. Lisäksi ESRB suosittaa luototussuhteen laskentaa muutettavaksi siten, että lainan vakuuksina hyväksyttäisiin pelkästään kiinteistöomaisuutta. Taloyhtiölainojen tai kulutusluottojen osalta komitea ei antanut lisäsuosituksia. Se ei myöskään esittänyt maksimiarvoja edellä mainittuja välineitä varten.

Lainsäädäntöön tehtävien muutosten lisäksi ESRB suosittelee, että Suomen makrovakausriskiviranomainen eli Finanssivalvonnan johtokunta antaisi valvottavilleen suosituksia kiristävästä toimenpiteistä, kunnes uudet välineet on saatu osaksi lainsäädäntöä.

Työryhmän esitysten jatko

Työryhmä luovutti raporttinsa valtiovarainministerille 1. lokakuuta 2019. Raportin julkinen kommentointiaika päättyi marraskuussa 2019. Työryhmän esitysten ja saatujen kommenttien perusteella asiasta laaditaan poliittinen linjaus, ja jatkotyö tehdään valtiovarainministeriössä virkatyönä.

Työkyvyttömyysriskin hallinta työeläkevakuutusyhtiöissä

Työeläkevakuutusyhtiön tarkoitus on hoitaa sosiaaliturvaa – tämä tarkoittaa myös sitä, että se ei saa harjoittaa muuta vakuutusliikettä kuin työntekijän eläkelain (TyEL) ja yrittäjän eläkelain (YEL) mukaista toimintaa ja siihen suoranaisesti liittyvää jälleenvakuutusta.

Työeläkevakuutusyhtiöt ovat välineitä sosiaaliturvaperustaisen julkisen hallintotehtävän hoitamiseksi. Euroopan unioniin liittyessään Suomi neuvotteli liittymäsopimukseen erivapauden, jonka perusteella silloista henkivakuutusdirektiiviä (nykyisin Solvenssi II -direktiivi) ei sovelleta työeläkevakuutusyhtiöihin. Myös tämä erivapaus perustuu työeläkevakuuttamisen rooliin osana sosiaaliturvaa ja julkisen hallintotehtävän hoitoa.

Yksityisen sektorin työnantaja voi järjestää lakisääteisen työeläkevakuutuksen omissa eläkesäätiössä tai -kassassa tai ottamalla vakuutuksen työeläkevakuutusyhtiöstä. Useimmat työnantajat ovat valinneet vaihtoehdoista työeläkevakuutusyhtiön.

Työeläkevakuutusyhtiöiden kilpailu

Hajautetun työeläkejärjestelmän keskeinen piirre on eri eläkevakuuttajien välinen kilpailu. Kilpailulla tavoitellaan tehokkuushyötyjä. Työeläkevakuuttamisessa kilpailun merkitys on kuitenkin rajallinen, koska vapaa kilpailu sopii heikosti toiminnan sosiaaliturvaluonteeseen ja julkisen hallintotehtävän hoitamista koskevat edellytykset asettavat vaatimuksia toiminnan sisällölle. Useat työeläkejärjestelmän piirteet rajoittavat kilpailua. Vakuutustuote on sama ja eläkelaitoksilla on vakuutuspakko. Järjestelmän toimivuus edellyttää eläkelaitosten yhteistyötä. Yksityisen sektorin eläkelaitokset ovat yhteisvastuussa toistensa konkurseista. Konkurssiyhteisvastuun vuoksi ei ole haluttu sallia yksittäisen eläkelaitoksen muista poikkeavaa, kohtuutonta riskinottoa.

Työeläkevakuutusyhtiöiden välinen kilpailu on ilmentynyt eri tavoin, eivätkä kaikki ilmiöt ole olleet terveitä. ”Kilpailu” on saattanut keskittyä esimerkiksi asiakkaalle myönnettäviin lainoihin, niiden vakuuksiin – tai työkyvyttömyysriskin hallintaan. Yhteisenä piirteenä näille kilpailuelementeille on keskittyminen itse vakuutustuotteen sijasta johonkin siihen liitettävissä olevaan osaan. Näin tehtäessä työeläkevakuutusyhtiön perimmäinen ja ainoa tehtävä sosiaaliturvan toimeenpanijana saattaa hämärtyä.

Työkyvyttömyysriskin hallinta

Työkyvyttömyysriskin hallinta on työeläkevakuutusyhtiöille sallittua, kun se on neuvonnan ja valistuksen luonteista, vahingontorjuntaan rinnasteista toimintaa. Työkyvyttömyysriskin hallinnan tulee kohdistua asiakkaille riskiperusteisesti, ja sen tavoitteena tulee olla työeläkevakuutusyhtiön omalla vastuulla olevan työkyvyttömyysriskin vähentäminen. Työkyvyttömyysriskin hallintaa varten kerätään työeläkevakuutusmaksun osana maksua, jonka suuruus on määritelty yhteisillä perusteilla. Maksun suuruus osaltaan rajaa toiminnan kokoluokkaa.

Työkyvyttömyysriskin hallinnan palvelut otettiin käyttöön työeläkealalla 1990-luvulla, jolloin ala pyrki kouluttamaan lääkärikumtaa työkyvyttömyyseläkkeiden ratkaisutoimintaan liittyvien lääkärinlausuntojen keskeisiin yksityiskohtiin. Palvelujen laajentuessa ajan myötä on tarkasteltavaksi noussut palvelujen sisällön suhde työeläkevakuutusyhtiöille sallitun toiminnan alaan, eli pysyvätkö yhtiöiden tarjoamat palvelut nykyisten säännösten sallimissa rajoissa. Kilpailun paineessa toiminta on alkanut saada muotoja, jotka kilpailevat työkyvyn ylläpitotoimintaa liiketoimintanaan tarjoavien työhyvinvointialan yritysten toiminnan kanssa, jolloin työeläkevakuutusyhtiöiden palvelujen raja suhteessa yleiseen työhyvinvointiin

edistämiseen on käynyt vaikeasti hahmotettavaksi.

Yhteenveto

Työeläkevakuuttaminen on osa sosiaaliturvaa. Sosiaaliturvaluonne määrittelee toimeenpanijoiden, kuten työeläkevakuutusyhtiöiden toimintaa ja sen rajoja – vain lakisääteisen eläkevakuuttamisen harjoittaminen on mahdollista. Työkyvyttömyysriskin hallinta on sallittua työeläkevakuutusyhtiölle osana vakuutusliikkeeseen kuuluvaa riskienhallintaa. Se ei saa kuitenkaan olla tätä enempää. Toiminnan tulee työeläkevakuutusyhtiössä liittyä yhtiön lakisääteiseen tehtävään ja olla sille alisteista.

Finanssivalvonnan työkyvyttömyysriskin hallintaa koskevasta linjauksesta saa tarkemman kuvan tutustumalla 28.10.2019 julkaistuun [valvottavatiedotteeseen 55/2019](#).

Green Deal finanssivalvonnan näkökulmasta

Euroopan komissio julkaisi joulukuussa Green Dealin eli vihreää kasvua koskevan toimintaohjelman. Kyseessä on viisikymmentä eri toimenpidettä sisältävä paketti, jonka tarkoituksena on ohjata Euroopan unioni kehitysuralle kohti hiilineutraaliutta vuoteen 2050 mennessä. Kokonaisuus on kunnianhimoinen, mutta elinympäristöämme uhkaavien riskien valossa perusteltu.

Green Dealin keskeisimmät kohdat koskevat päästökauppajärjestelmää ja sen laajentamista, liikenteen aiheuttamien päästöjen tuntuva alentamista, ruoantuotantoa, erilaisia taloudellisia tukimuotoja sekä myös finanssisektoria. Viimeksi mainitun rooli luonnollisesti korostuu, koska pelkästään vuoteen 2030 kohdistuvien tavoitteiden saavuttaminen edellyttää 260 miljardin euron vuotuisia lisäsijoituksia, ja tämän kattamiseen tarvitaan yksityisen sijoitusvarallisuuden huomattavaa aktivoitumista.

Suuret ja nopeat muutokset kasvattavat finanssijärjestelmän riskejä

Esitetyt toimenpiteet muuttaisivat talouden rakenteita merkittävällä tavalla. Talouden murroskohdat ovat tyypillisesti nopeuttaneet talouskasvua, mutta niihin liittyy aina myös epävarmuuksia ja uhkakuvia. Esimerkkinä voidaan nostaa ehdotus mahdollisista hiilitulleista, jotka saattaisivat toteutuessaan johtaa myös ei-toivottuun lopputulokseen. Samoin nopea siirtymä fossiilista energianlähteistä uusiutuviin energianlähteisiin kohdistuu EU:n jäsenvaltioihin eri tavoilla, jolloin maakohtaiset talousvaikutukset saattavat olla päinvastaisia, kunkin maan lähtötilanteesta riippuen. Jos kaikki muutokset tapahtuvat samanaikaisesti, myös riskit talouden ja finanssijärjestelmän vakaudelle alkavat nopeasti kasvaa.

Vihreiden sijoituskohteiden kysyntä on ylittämässä tarjonnan jo ilman Green Dealäkin, joten huolena on myös mahdollisen vihreän kuplan syntyminen. Suomen EU-puheenjohtajakauden lopulla valmistunut, ympäristön kannalta kestävä toimet määrittelevä taksonomia kattaa toistaiseksi vain alle viisi prosenttia kaikista sijoituskohteista, joten vihreiden sijoitustuotteiden kysynnän noustessa markkinan ylikuumenemisen riski kasvaa. Tämä on asia, jota sekä keskuspankkien että valvojen tulee seurata tarkasti.

Vakavaraisuusvaateet finanssijärjestelmän turvana

Finanssivalvonta kiinnittää Green Dealissä erityistä huomiota ehdotukseen, jossa finanssisektorin vakavaraisuusvaateille myönnettäisiin helpotuksia riskialtistumien vihreyden perusteella – esimerkiksi energiatehokkaisiin kiinteistöihin tehtyjen sijoitusten pääomavaade voisi laskea. Pääomavaateisiin kajoaminen ei ole esillä ensimmäistä kertaa, sillä jo kaksi vuotta sitten julkaistussa komission kestävä rahoituksen toimintasuunnitelmassa esitettiin asian tutkimista, mutta Green Dealissä viestin sävy on jossain määrin jo tiukentunut.

Pankkien ja vakuutuslaitosten riskeille asetetut pääomavaateet perustuvat historiallisista aikasarjoista laskettuihin tappiotodennäköisyyksiin. Aiemmin tämä lähestymistapa on ollut toimiva, tai ainakin paras käytettävissä oleva vaihtoehto. Ympäristön kestävyteen liittyvät riskit muodostavat kuitenkin ongelman tälle mittaustavalle, koska esimerkiksi ilmastonmuutokseen liittyvät riskit eivät vielä historiallisessa datassa näy. Tämä tuli selkeästi esille, kun Euroopan vakuutus- ja lisäeläkeviranomainen julkaisi kesällä 2018 selvityksensä asiasta. Ongelmaan ei myöskään ole helppoa ratkaisua, koska vaihtoehtona oleviin, eteenpäin katsoviin ennustemalleihin liittyy niin merkittäviä epävarmuuksia, että niiden käyttäminen finanssisektorin vakavaraisuusvaateiden pohjana olisi jossain määrin kyseenalaista.

Finanssisektorin vakavaraisuuskehikko on riskienhallinnan väline, ja se luo perustan järjestelmän vakaudelle ja uskottavuudelle. Jos vakavaraisuuskehikon puhtaasta riskiperusteisuudesta päädyttäisiin

luopumaan, olisi valvojan näkökulmasta turvallisinta ainoastaan korottaa haitallisten toimien pääomavaateita, vaikka tätä vaihtoehtoa ei Green Dealissa mainitakaan. Uhkakuvien ja finanssijärjestelmän riskinäkökulman esille nostaminen näyttääkin jäävän valvojien ja keskuspankkien tehtäväksi.

Riskien tiedostaminen tukee ilmastotyötä

Vaikka tässä onkin esitetty Green Dealin liittyviä uhkakuvia, myös kestävyysriskit itsessään muodostavat merkittävän uhan finanssisektorille, ja niihin varautuminen on tärkeä osa järjestelmätason riskienhallintaa. Valvojan tehtävänä on kuitenkin sekä nostaa esille että varautua niihin mahdollisiin riskeihin, joita Green Dealin tyyppiseen hankkeeseen liittyy.

Euroopan unionin pankkisääntely Baselin suositusten loppuunsaattamiseksi valmisteilla

Baselin pankkivalvontakomitea¹ julkaisi joulukuussa 2017 pitkään valmistelussa olleet uudistukset vuonna 2010 antamiinsa Basel III -standardeihin. Uudistuspakettia seurasivat komitean joulukuussa 2018 julkaisemat uudistukset pankkien vakavaraisuustietojen tiedonantovelvollisuuksiin sekä tammikuussa 2019 julkaisemat uudistukset markkinariskin vakavaraisuusvaatimukseen liittyen. Baselin pankkivalvontakomitean tekemillä uudistuksilla pyritään parantamaan pankkien vakavaraisuuslukujen vertailtavuutta ja läpinäkyvyyttä sekä palauttamaan luottamus riskipainotettujen saamisten laskentatapaan. Niillä pyritään myös pienentämään riskiä perusteettomista eroista vakavaraisuusvaatimuksissa eri pankkien ja eri maiden välillä.

Komitean vuoden 2010 vaatimukset kohdistuivat ennen kaikkea vakavaraisuusvaatimusten yleiseen tasoon sekä omiin varoihin ja niiden laatuun. Vuoden 2017 uudistukset koskevat erityisesti riskipainotettujen erien laskentaa.

Päivitetyt Baselin pankkivalvontakomitean standardit pannaan Euroopassa täytäntöön yhtenäisellä EU-lainsäädännöllä. Euroopan komissio on parhaillaan valmistelemassa täytäntöönpanoon liittyvää ehdotustaan voimassa olevan vakavaraisuussääntelyn² muuttamiseksi. Tarkoituksena on, että eurooppalaisesta lainsäädännöstä tulee mahdollisimman yhdenmukainen Baselin pankkivalvontakomitean standardien kanssa. Eurooppalaiseen pankkitoimintaan liittyy kuitenkin erityispiirteitä, joiden johdosta komitean suosituksista voi olla perusteltua poiketa joiltain osin. Muun muassa Euroopan pankkiviranomainen on antanut komissiolle suosituksensa siitä, kuinka Baselin pankkivalvontakomitean standardit tulisi panna täytäntöön Euroopassa.

Basel III -uudistukset lisäävät standardimenetelmien riskiperusteisuutta ja rajoittavat sisäisten mallien avulla saavutettuja pääomahyötyjä

Useiden selvitysten mukaan pankkien riskipainotettujen erien välillä on huomattavaa hajontaa, jota ei voida selittää pelkästään pankkien riskiprofiilien eroilla. Lisäksi sisäisten mallien avulla on kevennetty pankkien pääomavaateita merkittävästi suhteessa standardimenetelmiin.

Basel III -uudistukset lisäävät luottoriskin standardimenetelmän osalta esimerkiksi yritys-, laitos- ja vähittäisvastuiden sekä oman pääoman ehtoisten vastuiden pääomavaateiden riskiperusteisuutta. Erityisesti luokittelemattomien yritys- ja laitosvastuiden sekä asuin- ja liikekiinteistövuokudellisten vastuiden riskinmääritys tarkentuu.

Luottoriskin sisäisten luottoluokitusten menetelmää koskevat uudistukset rajoittavat sisäisten mallien käyttömahdollisuuksia sekä mallien keskeisten parametrien sallittuja arvoja.

Myös markkinariskin standardimenetelmä muuttuu riskiperusteisemmaksi ja sisäisten mallien hyväksyntä ja mittaaminen tarkentuu. Lisäksi kaupankäyntivaraston käsite selventyy, jotta tase-erien siirtoa kaupankäyntivaraston ja rahoitustaseen välillä pääomavaatimusten pienentämistarkoituksessa voidaan rajoittaa.

Operatiivisen riskin pääomavaateen laskennassa sovelletaan standardimenetelmää, joka korvaa kaikki

nykyiset operatiivisen riskin pääomavaateen laskentamenetelmät. Uudistettu menetelmä on nykyistä standardimenetelmää riskiperusteisempi. Se yksinkertaistaa operatiivisen riskin pääomavaateen laskentakehikkoa, mikä puolestaan parantaa operatiivisen riskin riskipainotettujen erien vertailtavuutta.

Operatiivisen riskin lisäksi sisäisten mallien käyttömahdollisuudesta luovutaan myös vastuun arvonokkaisuriskin (CVA-riski) osalta.

Myös globaalin rahoitusjärjestelmän kannalta merkittävien pankkien omavaraisuusastevaadetta kiristetään asettamalla niille ylimääräinen omavaraisuusastepuskuri.

Basel III -uudistusten vaikutukset ja voimaantulo

Käytännössä merkittävin uudistus on sisäisiä malleja soveltaville pankeille asetettava riskipainotettujen erien alaraja, joka rajoittaa sisäisten mallien avulla saavutettavia pääomahyötyjä.

Vakavaraisuuslaskennassa sovellettavan riskipainotettujen erien kokonaismäärän on oltava vähintään 72,5 prosenttia riskipainotettujen erien kokonaismäärästä, joka saataisiin soveltamalla Basel III -uudistusten mukaisia standardimenetelmiä.

Tehtyjen vaikutusarvioiden mukaan Baselin pankkivalvontakomitean tekemien uudistusten vaikutus eurooppalaisiin pankkeihin on selkeästi globaalia keskitasoa suurempi. Vaikutus kohdistuu voimakkaimmin pankkeihin, joissa sisäisiä malleja käytetään eniten ja jotka saavat sisäisten mallien avulla kevennettyä pääomavaateitaan merkittävästi suhteessa standardimenetelmiin. Sisäisiä malleja käytetään keskimääräistä enemmän esimerkiksi Belgian, Alankomaiden ja Pohjoismaiden pankkisektoreilla.

Uudistuksen on arvioitu alentavan merkittävästi Suomen pankkisektorin vakavaraisuuslukuja. Vaikutus pankkien kokonaispääomavaatimuksiin määräytyy ennen kaikkea sen perusteella, millä tavalla eri pääomavaatimukset huomioidaan sisäisten mallien pääomahyötyjä rajoittavan riskipainotettujen erien alarajan laskennassa. Vakavaraisuusvaatimukset ylittävän omien varojen puskurin määrä alenisi merkittävästi, jos alarajaa sovellettaisiin kaikkiin EU-lainsäädännön mukaisiin pääomavaatimuksiin. Tällöin vakavaraisuuskehikon riskiperusteisuus heikkenisi, koska sisäisten mallien vaikutus pankin vakavaraisuustilanteeseen pienenesi.

Alarajan soveltaminen kaikkiin EU-lainsäädännön pääomavaatimuksiin ei olisi yhdenmukaista Baselin pankkivalvontakomitean standardien kanssa. Standardien mukaan alarajaa pitäisi soveltaa vain vähimmäispääomavaatimukseen (ns. Pilari 1 -vaatimukset), kiinteään ja vastasykliseen lisäpääomavaatimukseen sekä rahoitusjärjestelmän ja maailmanlaajuisen rahoitusjärjestelmän kannalta merkittäviä luottolaitoksia koskeviin lisäpääomavaatimuksiin (ns. OSII- ja GSII-vaatimukset).

Basel III -uudistusten implementoinnin yhteydessä tulisi huolehtia siitä, että vakavaraisuuskehikon riskiherkkyyttä ei vähennetä liikaa. Käytännössä riskiherkkyyttä voitaisiin pyrkiä säilyttämään esimerkiksi niin, että riskipainotettujen erien alarajaa ei huomioitaisi alkuperäiseen Basel-kehukseen kuulumattomien pääomavaatimusten (järjestelmäriskipuskuri, harkinnanvaraiset lisäpääomavaatimukset eli ns. Pilari 2 -vaatimukset) laskennassa. Toinen vaihtoehto voisi olla riskipainotettujen erien alarajan aiheuttaman pääomavaatimusten kasvun osittainen kompensointi esimerkiksi Pilari 2 -vaatimuksia tai makrovakaavaatimuksia alentamalla. Jälkimmäisen vaihtoehdon toteuttamiskelpoisuuden arviointi edellyttää vaikutusanalyysin tekemistä.

Baselin pankkivalvontakomitean Basel III -uudistusten standardit tulevat voimaan 1.1.2022. Riskipainotettujen erien alaraja saatetaan voimaan vaiheittain viiden vuoden siirtymäjakson aikana. Euroopan komissio antaa ehdotuksensa uudeksi EU-lainsäädännöksi vuoden 2020 aikana. Sitovien säännösten voimaantulon ajankohta riippuu kuitenkin siitä, millä aikataululla niiden sisällöstä päästään yksimielisyyteen EU-jäsenmaiden ja parlamentin välillä.

¹ Baselin pankkivalvontakomitea (BCBS) on kansainvälinen, 28 maan keskuspankkien ja pankkivalvontaviranomaisten yhteistyöelin, joka antaa standardeissaan suosituksia kansainvälisesti aktiivisten pankkien valvontaan ja vakavaraisuusvaatimuksiin liittyen. Komitean standardit eivät ole sitovaa lainsäädäntöä, mutta sen jäsenet ovat sitoutuneet viemään suositukset kansalliseen sääntelyynsä. Euroopassa komitean standardit pannaan täytäntöön EU-lainsäädännössä, joita kaikkien pankkien on lain nojalla noudatettava.

² Ns. Euroopan vakavaraisuusasetus 575/2013 (CRR) ja sen päivitys 2019/876 (CRR2).

Rahastojen likviditeettikysymykset

Rahastojen likviditeetin hallinnan tarkoituksena on varmistaa, että rahasto voi maksaa sijoittajille rahastoon tehdyt lunastuspyynnöt ennalta luvattuna hetkenä. Jotta tämä voidaan turvata, tulee rahaston sijoitusstrategian ja rahaston sijoituskohteiden likviditeettiprofiilin sekä rahaston lunastuspolitiikan olla keskenään johdonmukaisia. Käytännössä päivittäin lunastuksia maksavan rahaston sijoituskohteiden tulee olla erittäin likvidejä, kuten julkisen kaupankäynnin kohteena olevia rahoitusvälineitä, kun taas esimerkiksi neljännesvuosittain lunastuksia maksava rahasto voi sijoittaa myös epälikvidimpiin sijoituskohteisiin, kuten kiinteistöihin. Turvatakseen ja varmistakseen rahaston likviditeettiä rahaston hoitajan tulee tehdä asianmukaisia stressitestejä ja simuloida, miten rahaston likviditeetti voidaan turvata myös haastavimmissa markkinatilanteissa, esimerkiksi jos rahastoon yhtäaikaisesti kohdistuu suuria lunastuksia ja rahaston sijoituskohteiden likviditeetti heikentyy. Rahaston hoitajien tulee siten ennalta varautua siihen, että sijoittajille annetut lupaukset voidaan toteuttaa myös haastavimmissa markkinatilanteissa.

Eurooppalaisissa rahastoissa likviditeettiongelmia

Vuoden 2016 Brexit-kansanäänestyksen seurauksena useat kiinteistörahastot Isossa-Britanniassa joutuivat väliaikaisesti keskeyttämään rahastojen lunastukset turvatakseen sijoittajien yhdenvertaisen kohtelun. Useat jopa päivittäistä aukioloa luvanneet kiinteistöihin sijoittaneet rahastot eivät pystyneet maksamaan poikkeuksellisen suuria lunastuksia sijoittajille ennalta luvattuna hetkenä. Suurten lunastusten taustalla oli huoli kiinteistömarkkinan arvonkehityksestä Brexit-kansanäänestyksen seurauksena. Kesällä 2019 Isossa-Britanniassa koettiin likviditeettiskandaali, kun Woodford Investment Managementin hoitaman UCITS-rahaston¹ lunastukset jouduttiin keskeyttämään ja myöhemmin syksyllä rahasto likvidoititiin. Woodford-tapauksessa ongelmien taustalla olivat liian suuret sijoitukset epälikvideihin listaamattomiin osakkeisiin sekä rahastoon kohdistuneet suuret lunastuspyynnöt yhdistettynä rahaston päivittäiseen aukioloon. Myös yksittäiset muut eurooppalaiset rahastot kohtasivat vuoden 2019 aikana vastaavatyypisiä likviditeettiongelmia.

Viranomaiset huolissaan rahastojen likviditeetistä

Vuoden 2019 aikana nähdyt rahastojen likviditeettiongelmat ovat johtaneet kasvaviin huoliin rahastojen likviditeetistä niin arvopaperivalvojen kuin muiden finanssisektorin viranomaisten keskuudessa. Rahastosektorin likviditeettiongelmat voisivat vaikuttaa laajemmin finanssisektorin vakauteen ja markkinoiden toimivuuteen. Rahastojen likviditeettiä koskevat ongelmat ovat olleet globaalin keskustelun kohteena. Sekä FSB (Financial Stability Board), IOSCO (International Organisation of Securities Commissions) että Euroopan järjestelmäriskikomitea (European Systemic Risk Board, ESRB) ovat nostaneet aiheen esille. Euroopan arvopaperimarkkinaviranomainen (ESMA) on käynnistänyt yhteiseurooppalaisen valvontahankkeen UCITS-rahastojen likviditeetin hallinnasta, johon myös Finanssivalvonta osallistuu. ESMA on lisäksi julkistanut likviditeetin hallintaan liittyvät ohjeet rahastojen stressitestejä koskevista tarkemmista vaatimuksista, jotka tulevat voimaan syksyllä 2020.

Finanssivalvonta havaitsi puutteita kiinteistöihin sijoittavien erikoissijoitusrahastojen likviditeetinhallinnassa

Finanssivalvonta teki kertomusvuonna teema-arvion kiinteistöihin sijoittavien erikoissijoitusrahastojen arvonmäärityskäytännöistä ja likviditeetinhallinnasta. Teema-arvion kohteena oli 13 yhtiötä ja niiden 21 kiinteistörahastoa. Suomalaisten avoimien kiinteistörahastojen pääoma ja hallinnoitavat varat ovat kasvaneet merkittävästi viimeisen viiden vuoden aikana, ja kertomusvuonna suomalaisilla kotitalouksilla oli noin 65 prosentin osuus näihin rahastoihin sijoitetusta pääomasta. Yhteensä avoimissa kiinteistörahastoissa oli pääomia yli 6,5 miljardia euroa.

Teema-arvion havainto oli, että kiinteistörahastojen tulee sekä arvostuskäytännössään että likviditeetinhallinnassaan varautua perusteellisemmin markkinamuutosten tuomiin haasteisiin ja että toimijoilla on vielä kehitettävää tältä osin. Finanssivalvonta havaitsi, että usealla kiinteistörahastolla oli puutteita stressitesteissä. Koska avointen kiinteistörahastojen nettomerkinnot ovat lähes aina olleet positiivisia, ei suomalaisilla hoitajilla ole vielä kokemusta tilanteista, joissa rahastojen lunastuksia ei ole voitu maksaa sijoittajille.

Finanssivalvonta seuraa rahastotoimijoiden arvonmäärityskäytäntöihin ja likviditeetin hallintaan liittyviä jatkotoimenpiteitä vuoden 2020 aikana.

¹ UCITS = Undertakings for Collective Investment in Transferable Securities, arvopapereihin kohdistuvaa yhteistä sijoitustoimintaa harjoittavat yritykset.

Tarkastusvaliokuntien toimintaa arvioitiin

Finanssikriisin seurauksena EU:n tilintarkastussäätelyä uudistettiin merkittäväällä tavalla. Uudistettu sääntely korostaa yleisen edun kannalta merkittävien yhteisöjen (PIE-yhteisöt, eli listayhtiöt, vakuutusyhtiöt ja luottolaitokset) tarkastusvaliokuntien asemaa taloudellisen raportoinnin ja tilintarkastuksen luotettavuuden ja laadun edistäjänä. Tarkastusvaliokuntien uusia tehtäviä ovat muun muassa suosituksen antaminen tilintarkastajan valinnaksi ja muiden kuin tilintarkastuspalvelujen hyväksyminen.

Sääntelystä seurasi myös viranomaisille uusia tehtäviä markkinoiden laadun ja kilpailun seuraamiseen. Finanssivalvonta nimettiin toimivaltaiseksi viranomaiseksi PIE-yhteisöjen tarkastusvaliokuntien toiminnan arvioinnissa ja seurannassa, mikä laajentaa Finanssivalvonnan tehtäväkenttää tässä aihepiirissä: jo aikaisemmin olemme valvoneet luottolaitosten ja vakuutusyhtiöiden hallinnon luotettavuutta. Patentti- ja rekisterihallitus (PRH) on muilta osin EU:n tilintarkastussäätelyn tarkoittama toimivaltainen viranomainen.

Finanssivalvonta ja PRH järjestivät kertomusvuoden syksyllä ensimmäisen tarkastusvaliokunnille kohdistetun tilaisuuden, jonka tavoitteena oli lisätä tarkastusvaliokuntien ja viranomaisten välistä vuoropuhelua sekä kasvattaa tietoisuutta viranomaisten toiminnasta. Tilaisuudessa esiteltiin myös kertomusvuonna toteutetun tarkastusvaliokuntakyselyn tuloksia. Kyselyllä kartoitettiin tarkastusvaliokuntien toimintaa Suomessa. Tarkastusvaliokuntakyselyn tuloksista julkaistaan yksityiskohtaisempi raportti alkuvuodesta 2020.

Datan vastuullinen hyödyntäminen korostuu finanssialalla

Digitalisaation, tekoälyn ja datan käytön edistyminen tuo finanssialan yrityksille mahdollisuuden tehostaa toimintoja, kehittää uusia palveluja ja muokata liiketoimintamalleja. Samalla syntyy uusia riskejä. Toinen maksupalveludirektiivi (PSD2) velvoitti maksutilin ylläpitäjiä rakentamaan rajapinnat ja tarjoamaan niitä kolmansille palveluntarjoajille. PSD2-sääntely voidaan nähdä suunnannäyttäjänä kohti Open Finance -toimintaa, jossa finanssialan dataa hyödynnetään laajemmin eri rajapintojen kautta. Erilaisia datapohjaisia liiketoimintamalleja koskevat kyselyt ovat lisääntyneet merkittävästi myös Finanssivalvonnan Innovaatio-HelpDeskissä.

Datan vastuullinen ja eettinen hyödyntäminen on noussut entistä vahvemmin keskusteluun. Toukokuussa 2018 voimaan tullut tietosuojasetus asetti raameja muun muassa automaattiselle päätöksenteolle. Euroopan komission korkean tason asiantuntijaryhmän laatimaa luotettavaa tekoälyä koskevaa eettistä ohjeistusta on pilotoitu tänä vuonna¹. Datan vastuullista käyttöä pyritään lisäksi edistämään eurooppalaisen datatalouden periaatteilla².

Euroopan vakuutus- ja lisäeläkeviranomainen (EIOPA) nimesi asiantuntijaryhmän kehittämään periaatteita digitalisaation vastuulliselle edistämiseksi vakuutustoiminnassa³. Työssä on mukana kolme suomalaista.

Finanssivalvonta osallistuu useisiin Eurooppalaisten valvontaviranomaisten (ESA) työryhmiin, joissa käsitellään tekoälyn, koneoppimisen ja datan vastuullista käyttöä finanssialalla sekä näistä syntyviä riskejä.

¹ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/high-level-expert-group-artificial-intelligence>.

² <https://www.lvm.fi/-/yhteiset-pelisaannot-vahvistavat-datatalouden-kehitysta-1023133>.

https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/2d0f4123-e651-4874-960d-5cc3fac319b6/1f6b3855-fc1d-4ea6-8636-0b8d4a1d6519/RAPORTTI_20191123084411.pdf.

³ <https://eiopa.europa.eu/Pages/News/EIOPA-establishes-Consultative-Expert-Group-on-Digital-Ethics-in-Insurance.aspx>.

#FIVASEMINAARI

Digitalisaatio, tekoäly ja datan käyttö muuttavat finanssipalveluja, kuinka käy asiakkaan?

Vuotuisessa seminaarissa pohdittiin digitalisaation, tekoälyn ja datan käytön vaikutuksia finanssipalveluihin erityisesti asiakasnäkökulmasta.

Päivän puheenvuorot ja puhujat olivat:

- **Avauspuheenvuoro**
Anneli Tuominen, Finanssivalvonta
- **Digitalisation, big data and artificial intelligence are transforming financial services – European aspect**
Jon Isaksen, Euroopan komissio
- **Digitalisaatio kilpailuetuna ja eri käyttäjäryhmien huomioiminen palveluiden tarjonnassa**
Timo Ritakallio, OP Ryhmä
- **Tekoälyn ja datan vastuullinen hyödyntäminen**
Janne Viskari, Väestörekisterikeskus (1.1.2020 Digi- ja väestötietovirasto)

Paneelit

- **Palvelujen saatavuus ja helppokäyttöisyys**
Samu Kurri, moderaattori; Finanssivalvonta, Virpi Dufva; Valli ry, Leena Vainionmäki; Danske Bank, Katri Väänänen; Kuluttaja-asiamies, Piia-Noora Kauppi; Finanssiala
- **Datan käytön mahdollisuudet ja haasteet yrityksille ja kuluttajille**
Hanna Heiskanen, moderaattori; Finanssivalvonta, Teemu Relander; IF, Heljä-Tuulia Pihamaa; SOK, Ilkka Lähteenmäki; Aalto yliopisto

Webcast-tallenne ja esitysmateriaali: seminaari.fiva.fi

Johto ja henkilöstö

Kertomusvuoden henkilöstötilinpäätös julkaistaan keväällä 2019 osoitteessa [finanssivalvonta.fi](https://www.finanssivalvonta.fi) >
[Finanssivalvonta > Ura Finanssivalvonnassa](#)

Henkilöstö 2019

Kaikki fivalaiset

233

Asiantuntijat

194

Esimiehet ja johto

20

Operatiivinen henkilöstö

19

Johtokunta

Johtokunta asettaa erityiset tavoitteet Finanssivalvonnan toiminnalle ja päättää sen toimintalinjoista sekä ohjaa ja valvoo näiden tavoitteiden toteutumista ja toimintalinjojen noudattamista.

Lisäksi johtokunta käsittelee Finanssivalvonnan vuotuisen talousarvion ja alistaa sen Suomen Pankin johtokunnan vahvistettavaksi. Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 10 §:n mukaan Finanssivalvonnan johtokunta antaa pankkivaltuustolle vähintään kerran vuodessa kertomuksen Finanssivalvonnan toiminnalle asetetuista tavoitteista ja niiden toteutumisesta. Tähän sisältyy arvio valvonnassa odotettavista muutoksista, niiden vaikutuksesta valvontamaksukertymään sekä odotettavissa olevien muutosten edellyttämistä toimenpiteistä.

Johtokunta 2019

Kuva: Markku Ulander, STT- Lehtikuva

Eturivissä: Markku Pohjola, Marja Nykänen ja Lasse Heiniö

Takarivissä: Hannu Ijäs, Vesa Vihriälä ja Martti Hetemäki

Puheenjohtaja **Marja Nykänen**

varatuomari, Suomen Pankin johtokunnan varapuheenjohtaja

Varapuheenjohtaja **Martti Hetemäki**

valtiotieteiden tohtori, valtiosihteeri kansliapäällikkönä, valtiovarainministeriö

Outi Antila (ei kuvassa)

varatuomari, ylijohdaja, sosiaali- ja terveysministeriö

Vesa Vihriälä

valtiotieteiden tohtori, toimitusjohtaja,
Elinkeinoelämän tutkimuslaitos (1–3/2019),
pääministerin valtiosihteeri, valtioneuvoston kanslia
(3–6/2019),
taloustieteen työelämäprofessori, Helsingin yliopisto,
Helsinki Graduate School of Economics (7/2019–)

Markku Pohjola

ekonomi

Lasse Heiniö

filosofian kandidaatti, sosiaali- ja terveysministeriön
hyväksymä vakuutusmatemaatikko (SHV)

Marja Nykäsen varajäsenenä toimi **Katja Taipalus** (valtiotieteiden tohtori, osastopäällikkö, Suomen Pankki).
Martti Hetemäen varajäsenenä toimi **Janne Häyrynen** (oikeustieteen kandidaatti, kauppatieteiden tohtori,
arvopaperimarkkinaoikeuden dosentti, lainsäädäntöneuvos, valtiovarainministeriö). Outi Antilan
varajäsenenä toimi **Hannu Ijäs** (oikeustieteen kandidaatti, varatuomari, johtaja, sosiaali- ja
terveysministeriö).

Johtokunnan sihteerinä toimi johtava lakimies Pirjo Kyyrönen. Johtokunta kokoontui 32 kertaa. Kaikkiaan
jäsenille ja varajäsenille maksettiin vuoden aikana palkkioita yhteensä 66 600 euroa. Erillisiä
kokouspalkkioita ei maksettu.

- Johtokunnan jäsenten CV:t, pankkivaltuuston kokoonpano, organisaatiokaavio: finanssivalvonta.fi > [Finanssivalvonta > Tehtävät ja organisaatio](#)
- Eettiset ohjeet: finanssivalvonta.fi > [Finanssivalvonta > Linjaukset > Finanssivalvonnan johtokunnan jäsenten ja varajäsenten eettiset ohjeet](#)

Johtoryhmä

Kuva: Antti Aimo-Koivisto, STT-Lehtikuva

Edessä: Anneli Tuominen

Istumassa: Erkki Rajaniemi, Armi Taipale, Jyri Helenius ja Sonja Lohse

Takarivissä: Kaisa Forsström ja Samu Kurri

Anneli Tuominen

varatuomari, ekonomi
johtaja, johtoryhmän puheenjohtaja

Jyri Helenius

diplomi-insinööri
apulaisjohtaja, osastopäällikkö, Pankkivalvonta

Kaisa Forsström

oikeustieteen kandidaatti
osastopäällikkö, Vakuutusvalvonta

Samu Kurri

yhteiskuntatieteiden maisteri
osastopäällikkö, Digitalisaatio ja analyysi

Jarmo Parkkonen (18.1.2019 saakka)

oikeustieteen kandidaatti, kauppatieteiden maisteri
osastopäällikkö, Markkina- ja menettelytapavalvonta

Armi Taipale (1.8.2019 alkaen)

oikeustieteiden maisteri, kauppatieteiden maisteri
osastopäällikkö, Pääomamarkkinoiden valvonta

Sonja Lohse

varatuomari
johtava neuvonantaja, yksikönpäällikkö, Esikunta

Erkki Rajaniemi

kauppatieteiden tohtori, oikeustieteen lisensiaatti, varatuomari
johdon neuvonantaja

Pirjo Kyyrönen (ei kuvassa)

varatuomari
johtava lakimies, johtoryhmän sihteeri

Johtoryhmä kokoontui 58 kertaa. Johtajan palkka ja palkkiot olivat 212 637 euroa. Muille johtoryhmän jäsenille maksettiin palkkaa ja palkkioita yhteensä 754 112 euroa.

Johtoryhmän jäsenten ja sihteerin CV:t: [finanssivalvonta.fi](https://www.finanssivalvonta.fi) > [Finanssivalvonta](#) > [Tehtävät ja organisaatio](#)

Kaikkia fivalaisia koskevat eettiset ohjeet: [finanssivalvonta.fi](https://www.finanssivalvonta.fi) > [Finanssivalvonta](#) > [Linjaukset](#) > [Finanssivalvonnan henkilökunnan eettiset ohjeet](#)

Kaikkia fivalaisia koskevat kaupankäyntiä ja sidonnaisuuksia koskevat ohjeet: [finanssivalvonta.fi](https://www.finanssivalvonta.fi) > [Finanssivalvonta](#) > [Linjaukset](#) > [Finanssivalvonnan henkilökunnan arvopaperikaupankäyntiä ja sidonnaisuuksia koskevat säännöt](#)

Finanssivalvonta lyhyesti

Finanssivalvonta on sekä Suomen rahoitus- ja vakuutusvalvontaviranomainen että makrovakauseräviranomainen. Olemme osa Euroopan finanssivalvontajärjestelmää ja euroalueen yhteistä pankkivalvontaa.

Tavoitteenamme on turvata finanssimarkkinoiden vakautta ja luottamusta sekä asiakkaiden ja sijoittajien suoja ja vakuutettuja etuja. Valvontamme vaikuttavuuden ja tehokkuuden tulee olla eurooppalaista kärkitasoa.

Valvottaviamme ovat muun muassa

- pankit
- vakuutus- ja eläkelaitokset
- muut vakuutuslalla toimivat
- sijoituspalveluyritykset
- rahastoyhtiöt
- arvopaperikeskus
- pörssi.

Lisäksi valvomme listayhtiöiden tiedonantovelvollisuutta ja kaupankäyntiä arvopapereilla. Toimintamme rahoittavat pääosin valvottavat. Asiantuntijaorganisaatiomme vahvuus oli vuoden lopussa 233. Finanssivalvonta toimii hallinnollisesti Suomen Pankin yhteydessä, mutta on päätöksenteossaan itsenäinen.

Finanssivalvonta valvoo, että

- sen valvottavien toiminta on terveellä perustalla, ja että valvottavilla on riittävästi pääomia toiminnasta aiheutuvien riskien ja tappioiden kattamiseen sekä kyky selviytyä sitoumuksista
- asiakkaille ja sijoittajille annettu informaatio tuotteista, palveluista, palveluntarjoajista ja liikkeeseenlaskijoista on laadultaan hyvää
- menettelytavat finanssimarkkinoilla ovat asianmukaiset
- maksujärjestelmät ovat turvallisia.

Katso tarkemmin: finanssivalvonta.fi > Finanssivalvonta > Tietoa Finanssivalvonnasta

Twitter

Tilillä seurataan EU:n finanssivalvontaviranomaisten viestintää sekä twiitataan muun muassa fivalaisten esiintymisistä, avoimista työpaikoista sekä pankki- ja vakuutusasiakkaiden suojaa koskevista teemoista.

Twittejä

651

Seuraajia

3 310

Suosituimmat twiitit koskivat seuraavia aihepiirejä:

Finanssivalvonta sallii tilapäisiä helpotuksia vahvan tunnistamisen toteuttamiseen verkkokaupan korttimaksamisessa

Lehdistötiedote 5.9.2019 – 17/2019

Tossua toisen eteen – virkeät virkamiehet perjantaiamun juoksulenkillä

Virtual currency providers to be supervised by the FIN-FSA – briefing for virtual currency providers on 15 May

Supervision release 26 April 2019 – 17/2019

Finanssivalvonnan strategia vuosille 2020–2022

ARVOT

Uudistuva,
vastuullinen,
tuloksellinen,
YHDESSÄ.

VISIO

Valvonnan
vaikuttavuus ja
tehokkuus ovat
eurooppalaista
kärkitasoa.

MISSIO

Turvaamme finanssi-
markkinoiden vakautta
ja luottamusta sekä
asiakkaiden ja sijoittajien
suojaaja ja vakuutettuja etuja.

Strategiset tavoitteet

Toimintaympäristön mukana muuttuva valvonta

- Kohdennamme valvontaamme valvottavan riskipitoisuuden ja asian merkittävyyden perusteella
- Huomioimme valvonnassamme finanssialan digitalisaatiokehityksen
- Huomioimme valvonnassamme ilmastonmuutoksen ja ilmastopolitiikan vaikutukset finanssisektorille
- Toimimme niin, että rahanpesun estämisen valvonnan ennaltaehkäisevä vaikutus toteutuu ja Suomella on hyvä maine rahanpesun torjunnassa
- Olemme varautuneet finanssisektorin ja sen palveluiden häiriötilanteisiin

Laadukas ja tehokas

- Prosessimme ovat standardisoituja ja tehokkaita
- Hyödynnämme valvonnassa kattavasti sekä yhteistyötä EU-viranomaisten kanssa että EKP:n valvontakäytäntöjä
- Vahvistamme valvonnan vaikuttavuutta ja tehokkuutta nykyaikaisilla IT-järjestelmillä
- Hyödynnämme dataan perustuvaa analyysiä systemaattisesti valvonnan suuntaamisessa
- Tuemme viestinnällä strategisia tavoitteitamme

Asiantunteva ja arvostettu

- Henkilöstöllämme on vahva tavoitteitamme tukeva osaaminen
- Teemme tiivistä yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa ja hyödynnämme sidosryhmien osaamista alueilla, joille ei ole tarkoituksenmukaista hankkia omaa syväosaamista
- Hyödynnämme henkilöstön osaamista joustavasti yli organisaatorajojen
- Esimiestyömme tukee hyvää työilmapiiriä, on kannustavaa ja muutoksen johtamiseen painottuvaa
- Olemme arvostettu finanssialan ammattilaisten työnantaja

finanssivalvonta.fi > [Finanssivalvonta](#) > [Arvot ja strategia](#)

Valvottavien ja muiden maksuvelvollisten lukumäärä

Maksuvelvolliset	31.12.2018	31.12.2019
Luottolaitokset	257	240
Sijoituspalveluyritykset	57	56
Rahastoyhtiöt ja vaihtoehtorahastojen hoitajat	43	45
Arvopaperin liikkeeseenlaskijat	179	185
Arvopaperipörssi, selvitysyhteisö	1	1
Arvopaperikeskus	1	1
Muut rahoitussektorin maksuvelvolliset	163	185
Rahoitussektori yhteensä	701	713
Henkivakuutusyhtiöt	10	10
Vahinkovakuutusyhtiöt	36	35
Työeläkevakuutusyhtiöt	5	4
Työttömyyskassat	26	25
Eläkesäätiöt ja -kassat	52	51
Sairauskassat ja muut vakuutus-kassat	124	124
Vakuutusyhdistykset	5	5
Vakuutusmeklarit	86	86
Julkisyhteisöjen eläkerahastot	3	3
Muut vakuutussektorin maksuvelvolliset	45	42
Vakuutussektori yhteensä	392	385
Kaikki valvottavat ja muut maksuvelvolliset yhteensä	1 093	1 098

Finanssivalvonta valvoo lisäksi mm. vakuutusasiamiehiä ja sisäpiiri-ilmoitusvelvollisuuden noudattamista.

Toimintakulut ja rahoitus

Toimintakulut ja rahoitus, 1 000 euroa	2018	2019*
Henkilöstökulut	18 638	22 622
Henkilöstösidonnaiset kulut	1 001	1 166
Muut kulut	4 100	4 247
Palvelut	1 230	1 351
Kiinteistökulut	1 358	1 397
Muut kulut	1 512	1 499
Poistot	1 034	945
Suomen Pankin palvelut	5 129	5 798
Kulut yhteensä	29 902	34 778
Toiminnan rahoitus		
Valvontamaksut	26 333	31 462
Toimenpidemaksut	1 432	1 814
Muut tulot	1	7
Suomen Pankin rahoitusosuus 5 % kuluista	1 495	1 739
Edelliseltä vuodelta siirtyvä ylijäämä	2 725	2 084
Seuraavalle vuodelle siirtyvä ylijäämä	-2 084	-2 328
Rahoitus yhteensä	29 902	34 778

*Vuoden 2019 luvut ovat tilintarkastamattomia ja vahvistamattomia.

Määrätyt valvontamaksut

Määrätyt valvontamaksut, 1 000 euroa

Maksuvelvolliset	2018	2019
Luottolaitokset	11 204	16 687
Sijotuspalveluyritykset	1 322	1 171
Rahastoyhtiöt ja vaihtoehtorahastojen hoitajat	2 322	2 170
Arvopaperin liikkeeseenlaskijat	2 461	2 458
Arvopaperipörssi, selvitysyhteisö	337	315
Arvopaperikeskus	231	228
Muut rahoitussektorin maksuvelvolliset	541	624
Rahoitussektori yhteensä	18 418	23 653
Henkivakuutusyhtiöt	1 372	1 303
Vahinkovakuutusyhtiöt	1 408	1 393
Työeläkevakuutusyhtiöt	2 344	2 379
Työttömyyskassat	1 327	1 180
Eläkesäätiöt ja -kassat	276	241
Sairauskassat ja muut vakuutuskassat	96	95
Vakuutusyhdistykset	5	5
Vakuutusmeklarit	117	112
Julkisyhteisöjen eläkerahastot	665	644
Muut vakuutussektorin maksuvelvolliset	249	258
Vakuutussektori yhteensä	7 859	7 610
Edellisiltä vuosilta siirtyneet ja muut oikaisut	56	199
Kaikki valvottavat ja muut maksuvelvolliset yhteensä	26 333	31 462

Toimenpidemaksut

Toimenpidemaksut, 1 000 euroa

Maksuvelvolliset	2018	2019
Luottolaitokset	58	23
Sijoituspalveluyritykset	48	41
Rahastoyhtiöt ja vaihtoehtorahastojen hoitajat	721	919
Arvopaperin liikkeeseenlaskijat	142	231
Muut rahoitussektorin maksuvelvolliset	44	82
Rahoitussektori yhteensä	1 013	1 296
Vakuutusyhtiöt ¹	60	35
Työttömyyskassat	18	25
Eläkesäätiöt ja -kassat	45	32
Sairauskassat ja muut vakuutuslaskat	34	33
Vakuutusedustajat ²	245	385
Muut vakuutussektorin maksuvelvolliset	17	8
Vakuutussektori yhteensä	419	518
Kaikki valvottavat ja muut maksuvelvolliset yhteensä	1 432	1 814

¹ Henki-, vahinko- ja työeläkevakuutusyhtiöt
² Vakuutusmeklarit ja -asiamiehet

Diaari

Finanssivalvonnan diaariin vireille tulleet asiat (päätehtävät ja niiden suurimmat asiaryhmät)

Kpl

Hallinto	183
Säätely	89
Valvonta	2 382
Esimerkkejä asiaryhmistä: Notifikaatiot; sivuliike ja rajan yli toiminta	280
Yhtiöjärjestyksen, yhdistysjärjestyksen ja sääntöjen vahvistaminen ja muuttaminen	175
Esitteet	179
Yksityishenkilöiden asiakaskirjeet	302
Johdon sopivuus ja luotettavuus (fit & proper)	314
Tarkastus	32
Toimiluvan myöntäminen ja laajentaminen	27
Muut	329
Esimerkkejä asiaryhmistä: Kotimainen yhteistyö	86
Ulkomainen yhteistyö	16
	2 983

Diaarin ulkopuolisessa vakuutusedustajarekisterissä käsiteltiin 555 uutta rekisteröintihakemusta ja 8 149 muutoshakemusta.

Eduskunnan kuulemiset ja säädösvalmistelulausunnot

Finanssivalvonnan asiantuntijat kutsuttiin kuultaviksi eduskunnan eri valiokuntiin 23 kertaa. Finanssivalvonnanalta pyydettiin 18 säädösvalmisteluun liittyvää lausuntoa sekä 81 muuta sen alaan liittyvää lausuntoa.